

Сокол О.А., директор ПОГ Укрбудінженіринг

ORCID ID: 0009-0005-7577-737X

Sokol O., Director of POG Ukrbudengineering

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

INNOVATIVE STRATEGIES AND POLICY TOOLS FOR ENSURING COMPETITIVE ADVANTAGES IN UKRAINE'S ECONOMY

У цій статті досліджується розвиток інноваційних стратегій та інструментів політики, що використовуються для підвищення економічної конкурентоспроможності України в сучасному глобальному середовищі. Дослідження аналізує ефективність різних державних ініціатив, спрямованих на посилення конкурентних переваг країни, з особливим акцентом на цифровій трансформації, інституційних реформах та інтеграції з європейськими ринками. Завдяки всебічному аналізу політичних рамок, економічних показників і ринкової динаміки дослідження визначає ключові чинники конкурентної переваги та оцінює їх впровадження в унікальному соціально-економічному контексті України. Отримані результати показують, що для успішного підвищення конкурентних переваг потрібен багатогранний підхід, який поєднує технологічні інновації, модернізацію регуляторної системи та стратегічне міжнародне партнерство. Дослідження сприяє розумінню того, як країни з перехідною економікою можуть розвивати та підтримувати конкурентні переваги за допомогою цілеспрямованих політичних заходів та інноваційних підходів до управління.

Ключові слова: *інноваційні стратегії, державна політика, конкурентні переваги, інвестиції в інновації, людський капітал, глобальні ланцюги створення вартості.*

This article examines the development of innovative strategies and policy instruments to enhance Ukraine's economic competitiveness in the current global environment. The study analyzes the effectiveness of various government initiatives to strengthen the country's competitive advantage, focusing on digital transformation, institutional reforms, and integration with European markets. Through a comprehensive analysis of the policy framework, economic indicators, and market dynamics, the study identifies key drivers of competitive advantage and assesses their implementation in Ukraine's unique socio-economic context. The findings show that successfully enhancing competitive advantage requires a multifaceted approach that combines technological innovation, regulatory modernization, and strategic international partnerships. The study contributes to understanding how transition economies can develop and sustain

competitive advantage through targeted policy measures and innovative management approaches.

Keywords: *innovation strategies, public policy, competitive advantage, investment in innovation, human capital, global value chains.*

Постановка проблеми. Прагнення до конкурентних переваг у сучасній глобальній економіці є критичним викликом для країн з перехідною економікою, особливо для України, оскільки вона переживає складну геополітичну динаміку та структурні економічні трансформації. Стратегічне положення країни між Європейським Союзом і східними ринками в поєднанні зі значним людським капіталом і природними ресурсами створює унікальні можливості та виклики для економічного розвитку. Однак реалізація цих потенційних переваг потребує складних інструментів політики та інноваційних стратегій, які відповідають глобальним економічним тенденціям і водночас усувають обмеження, характерні для країни.

Дослідження спрямоване на аналіз та оцінку ефективності поточних інструментів політики та інноваційних підходів, запроваджених українським урядом для підвищення конкурентних переваг країни. Цей аналіз є особливо актуальним з огляду на поточні економічні реформи, ініціативи цифрової трансформації та посилення уваги до європейської ринкової інтеграції. Дослідження вивчає, як різні інструменти політики взаємодіють із ринковими силами для створення стійких конкурентних переваг, враховуючи як традиційні економічні фактори, так і нові можливості в цифровій економіці.

Це дослідження доповнює наявну літературу, надаючи комплексний аналіз того, як країни з перехідною економікою можуть розробляти та впроваджувати ефективні стратегії для створення конкурентних переваг у все більш складному глобальному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку конкурентних переваг української економіки та впровадження інноваційних стратегій активно досліджується у науковій літературі. Теоретико-методологічні засади формування конкурентних переваг національної економіки висвітлені в працях А.С. Гальчинського та В.М. Гейця, які досліджували системні аспекти інноваційного розвитку економіки України [1,6].

У сфері цифрової трансформації важливими є дослідження М. Федорова та О. Борнякова (2023), які проаналізували прогрес цифровізації державних послуг [2,7]. Питання розвитку інноваційної екосистеми та стартап-середовища досліджували В.П. Семиноженко та І.Ю. Єгоров, зосереджуючись на механізмах державної підтримки інноваційної діяльності [4, 10]. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень, динамічні зміни у глобальному економічному середовищі та унікальні виклики, з якими стикається Україна, вимагають постійного оновлення та переосмислення підходів до формування конкурентних переваг. Особливої актуальності набуває потреба у

комплексному аналізу взаємодії різних інструментів політики та їх синергетичного впливу на конкурентоспроможність національної економіки.

Постановка завдання. Дане дослідження спрямоване на аналіз та оцінку ефективності поточних інструментів політики та інноваційних підходів, впроваджених урядом України для посилення конкурентних переваг країни. Дослідження вивчає впровадження та вплив ініціатив цифрової трансформації, оцінює ефективність стратегій розвитку людського капіталу, аналізує рамки інноваційної політики та їх результати, досліджує галузеві конкурентні стратегії, розглядає роль інституційних реформ у покращенні бізнес-середовища та визначає успішні інструменти політики та сфери, що потребують подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Трансформація економічного ландшафту України за допомогою інноваційних інструментів політики та стратегічних ініціатив стає все більш важливою в контексті глобальної конкуренції та регіональної інтеграції. Урядовий підхід до посилення конкурентних переваг охоплює кілька ключових аспектів, які заслуговують на детальний аналіз. Останні реформи були зосереджені на створенні сприятливого середовища для інновацій, одночасно вирішуючи структурні проблеми, які історично обмежували потенціал економічного зростання.

Фундаментальною складовою стратегії України щодо створення конкурентних переваг є програма цифрової трансформації. Міністерство цифрової трансформації, створене в 2019 році, виступило ініціатором важливих ініціатив, спрямованих на оцифрування державних послуг і сприяння цифровим інноваціям у різних секторах. Впровадження платформи «Дія», яка надає понад 120 цифрових публічних послуг, є значним кроком у напрямку зменшення адміністративних бар'єрів та підвищення ефективності бізнесу. Ця цифрова трансформація не тільки покращила надання державних послуг, але й створила нові можливості для інноваційних бізнес-моделей і покращила доступ до ринку для українських компаній. Успіх цієї ініціативи підтверджується швидкими темпами впровадження: понад 18 мільйонів користувачів отримують доступ до цифрових послуг через платформу до 2024 року, демонструючи її трансформаційний вплив на надання державних послуг і бізнес-операції.

Стратегія цифровізації виходить за рамки державних послуг і охоплює ширшу економічну трансформацію. Стратегічна ініціатива «Електронна Україна» встановила амбітні цілі щодо розвитку цифрової інфраструктури, включаючи загальнонаціональне покриття 4G та впровадження мереж 5G у великих містах. Програма також запровадила ініціативи з цифрової грамотності, орієнтовані як на міське, так і на сільське населення, щоб забезпечити інклюзивний цифровий розвиток. Серед значних досягнень – цифровізація понад 90% державних послуг, впровадження систем електронної ідентифі-

кації та розвиток цифрових платформ для реєстрації бізнесу та адміністрування податків.

Розвиток людського капіталу є ще одним важливим аспектом конкурентної стратегії України. Освітня система країни, зокрема в галузі STEM, зазнала суттєвих реформ, щоб привести її у відповідність до вимог ринку. Згідно зі Звітом про глобальну конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму, Україна незмінно посідає високі позиції щодо охоплення вищою освітою та якості математичної та природничої освіти/ Реалізація програми реформування «Нова українська школа» запровадила компетентнісні підходи до навчання та ініціативи цифрової грамотності, готуючи робочу силу до майбутніх економічних викликів [3].

Стратегії розвитку людського капіталу були особливо успішними в ІТ-секторі, де Україна завоювала міцну міжнародну репутацію. Зараз у країні працює понад 200 000 ІТ-фахівців, причому цей сектор становить близько 4% ВВП і демонструє послідовне щорічне зростання на 25-30%. Освітні ініціативи були доповнені галузевими навчальними програмами, школами кодування та партнерством між університетами та галуззю, які забезпечують постійний розвиток відповідних навичок і компетенцій.

Основи інноваційної політики були суттєво модернізовані для підтримки технологічного прогресу та передачі знань. Національна стратегія інноваційного розвитку до 2030 року, ухвалена у 2021 році, окреслює комплексні заходи щодо зміцнення інноваційної екосистеми. Це й створення інноваційних кластерів, офісів трансферу технологій, вдосконалення механізмів захисту інтелектуальної власності. Стратегія почала давати результати: все більше українських стартапів залучають міжнародні інвестиції та виходять на світові ринки.

Інфраструктуру підтримки інновацій було значно покращено завдяки створенню технопарків та інноваційних центрів у великих містах. Ці об'єкти забезпечують фізичну інфраструктуру, програми наставництва та можливості для налагодження контактів для інноваційних підприємств. Уряд також запровадив податкові пільги для науково-дослідної діяльності та спрощено процедури передачі технологій та комерціалізації результатів досліджень. Український фонд стартапів, заснований у 2019 році, надав початкове фінансування понад 200 інноваційним проектам із загальним обсягом інвестицій понад 5 мільйонів доларів.

Реформа торговельної політики відіграла ключову роль у зміцненні конкурентної позиції України. Угода про поглиблену та всеохоплюючу вільну торгівлю (ПВЗВТ) з Європейським Союзом відкрила нові можливості для українського бізнесу, водночас стимулюючи регуляторну гармонізацію зі стандартами ЄС. Таке узгодження не тільки покращило доступ на ринок, але й стало каталізатором модернізації виробничих процесів і стандартів якості в різних секторах. Уряд доповнив ці торговельні угоди цільовими програмами

підтримки експортно-орієнтованих галузей, включаючи фінансові інструменти та технічну допомогу для досягнення міжнародних стандартів.

Основи торговельної політики було додатково посилено завдяки впровадженню Експортної стратегії України на 2024-2028 роки, яка визначає пріоритетні ринки та сектори для розвитку експорту. Стратегія підкреслює важливість просування вгору по глобальних ланцюжках створення вартості та диверсифікації експортних ринків за межі традиційних торгових партнерів. Заходи підтримки включають гарантії експортних кредитів, механізми фінансування торгівлі та послуги ринкової аналітики, що надаються через мережу торговельних представників на ключових ринках.

Конкурентні переваги окремих галузей були створені за допомогою ініціатив стратегічної промислової політики. У сільському господарстві реформа земельного ринку 2021 року створила нові можливості для інвестицій і модернізації в сектор. Реформа супроводжується програмами підтримки впровадження сільськогосподарських технологій, зокрема методів точного землеробства та цифрових рішень для сільського господарства. ІТ-сектор отримав переваги від спеціальних режимів оподаткування та спрощених процедур регулювання в рамках Diia City, що залучило значні міжнародні інвестиції та підтримало швидке зростання сектора.

Розвиток інфраструктури став критичним чинником у посиленні конкурентних переваг. Національна інфраструктурна стратегія на 2024-2030 роки окреслює амбітні плани щодо модернізації транспортних мереж, цифрової інфраструктури та енергетичних систем. Стратегія наголошує на розвитку мультимодальних транспортних коридорів, модернізації портів споруд і вдосконаленні логістичної інфраструктури для зниження транспортних витрат і покращення сполучення з міжнародними ринками.

Реалізація інфраструктурних проектів була підтримана інноваційними механізмами фінансування, включаючи державно-приватне партнерство та фінансування міжнародних фінансових установ. Основні проекти включають модернізацію коридорів Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T), що проходять через Україну, розвиток інфраструктури річкового транспорту та модернізацію об'єктів аеропорту. Уряд також визначив пріоритет розвитку індустріальних парків і логістичних центрів поблизу основних транспортних вузлів для підвищення ефективності ланцюга поставок [8].

Інституційні реформи мали вирішальне значення для покращення бізнес-середовища та залучення інвестицій. Створення Ради бізнес-омбудсмена та Вищого антикорупційного суду є значними кроками на шляху вирішення історичних проблем у бізнес-середовищі. Ці інституції продемонстрували ефективність у захисті прав бізнесу та зниженні корупційних ризиків, Рада бізнес-омбудсмена розглядає понад 1000 справ на рік і досягає 65% успіху у вирішенні спорів.

Інституційну основу для захисту інвестицій було зміцнено шляхом ухвалення нового законодавства щодо перевірки інвестицій, захисту інтелектуальної власності та корпоративного управління. Впровадження електронних систем закупівель покращило прозорість публічних закупівель, а регуляторні реформи зменшили адміністративне навантаження на бізнес. Створення спеціалізованих господарських судів та альтернативних механізмів вирішення спорів покращило правову базу для ведення бізнесу.

Модернізація фінансового сектору стала вирішальним рушієм економічної конкурентоспроможності в Україні. Національний банк України здійснив комплексні реформи для зміцнення банківського сектору та покращення можливостей фінансового посередництва. Запровадження стандартів Базель III та посиленних систем нагляду покращило стабільність банківського сектору, а розробка нових фінансових інструментів розширила можливості фінансування для бізнесу. Впровадження відкритих банківських стандартів сприяло зростанню фінтех-рішень, і наразі в Україні працюють понад 200 фінтех-компаній, які пропонують інноваційні платіжні, кредитні та інвестиційні послуги [9].

Сектор фінансових технологій отримав особливу увагу завдяки створенню Стратегії розвитку фінансових технологій до 2025 року. Ця структура запровадила регуляторні пісочниці для тестування інноваційних фінансових рішень і встановила чіткі вказівки для цифрових банківських і платіжних послуг. Запровадження систем миттєвих платежів і розробка рішень для цифрових гаманців значно підвищили фінансову доступність і ефективність транзакцій. Пілотний проект Національного банку щодо цифрової валюти є перспективною ініціативою позиціонувати Україну в авангарді фінансових інновацій.

Політика регіонального розвитку набула все більшого значення для створення конкурентних переваг. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 рр. наголошує на підходах розумної спеціалізації та розвитку регіональних інноваційних екосистем. Кожен регіон розробив спеціалізовані програми розвитку, що базуються на місцевих конкурентних перевагах і ринкових можливостях. Реалізація угод регіонального розвитку запровадила нові механізми узгодження національних і регіональних пріоритетів, підкріплені значними фінансовими ресурсами через Державний фонд регіонального розвитку.

Рамка регіонального розвитку включає інноваційні інструменти територіального розвитку, зокрема спеціальні економічні зони, індустріальні парки та технопарки з урахуванням регіональної спеціалізації. Програми транскордонного співробітництва з регіонами ЄС сприяли передачі знань і доступу до ринку, особливо в Західній Україні. Розвиток регіональних інноваційних кластерів створив платформи для співпраці між бізнесом, дослідни-

цькими установами та місцевою владою, підтримуючи зростання спеціалізованих промислових екосистем.

Сталий розвиток та екологічні ініціативи стали центральними для конкурентної стратегії України. Програма Green Deal Ukraine, узгоджена з екологічними стандартами ЄС, встановила амбітні цілі щодо скорочення викидів вуглекислого газу та просування сталих економічних практик. Програма включає механізми підтримки впровадження чистих технологій, підвищення енергоефективності та розвитку потенціалу відновлюваних джерел енергії. Інвестиції в зелену інфраструктуру та ініціативи циклічної економіки створили нові ринкові можливості, одночасно покращуючи екологічні показники.

Сектор відновлюваної енергетики отримав значний розвиток завдяки реалізації Стратегії розвитку відновлюваної енергетики до 2030 року. Ця структура включає в себе пільгові тарифи, зелені аукціони та підтримку розподіленого виробництва енергії. Розробка рішень для накопичення енергії та технологій розумних мереж підвищила стабільність мережі та сприяла інтеграції відновлюваних джерел енергії. Програми підтримки промислової енергоефективності допомогли знизити виробничі витрати, одночасно покращивши екологічні показники.

Інфраструктура науково-дослідних розробок була розширена завдяки розвитку центрів передового досвіду в пріоритетних областях досліджень. Ці центри зосереджені на таких сферах, як штучний інтелект, біотехнології та сучасні матеріали, надаючи сучасні засоби для досліджень та інновацій. Впровадження механізмів передачі технологій покращило комерціалізацію результатів досліджень, а програми співпраці промисловості та академічних кіл зміцнили зв'язки між дослідницькими установами та бізнесом.

Трансформація виробничого сектору була підтримана через Стратегію розвитку Індустрії 4.0. Ця комплексна структура сприяє впровадженню цифрових технологій, рішень автоматизації та передових виробничих можливостей. Програми підтримки промислової модернізації включають гранти на впровадження технологій, технічну допомогу для цифрової трансформації та навчальні програми для розвитку робочої сили. Стратегія зосереджена на розвитку виробничих можливостей із високою доданою вартістю в таких секторах, як авіакосмічна промисловість, машинобудування та електроніка [5].

Розвиток якісної інфраструктури стає все більш важливим для збереження конкурентних переваг. Національна програма розвитку інфраструктури якості модернізувала засоби випробувань та сертифікації, покращивши здатність українських компаній відповідати міжнародним стандартам. Гармонізація технічних регламентів зі стандартами ЄС полегшила доступ на ринок, а програми підтримки допомогли компаніям запровадити системи управління якістю та отримати міжнародні сертифікати.

Заохочення та сприяння інвестиціям було посилено завдяки інституційним реформам та цільовим програмам підтримки. Ukraine Invest було посилено, щоб надавати комплексні послуги підтримки для міжнародних інвесторів, включаючи ринкову аналітику, допомогу у виборі місця та подальше обслуговування. Розвиток мережі офісів із залучення інвестицій на ключових ринках активно просував українські інвестиційні можливості, тоді як впровадження механізмів перевірки інвестицій покращило прозорість та передбачуваність для іноземних інвесторів.

Політика розвитку ринку праці зосереджена на усуненні прогалин у кваліфікації та покращенні адаптивності робочої сили. Впровадження Національної рамки кваліфікацій покращило визнання навичок і кваліфікацій, а розробка професійних стандартів дозволила краще узгодити програми навчання з потребами галузі. Програми активного ринку праці підтримують перепідготовку робочої сили та розвиток навичок у секторах, що розвиваються, з особливим акцентом на цифрових навичках і технічних навичках, необхідних для прийняття Індустрії 4.0.

Підтримці малого та середнього бізнесу та розвитку екосистеми приділено підвищену увагу завдяки комплексним структурам підтримки. Стратегія розвитку МСП на 2024-2028 роки містить заходи щодо покращення доступу до фінансування, зменшення адміністративного тягаря та підтримки інтернаціоналізації. Створення центрів підтримки підприємництва в регіонах надає місцевому бізнесу консультаційні послуги, навчальні програми та допомогу в доступі до державних програм підтримки. Особливий акцент зроблено на підтримці інноваційних МСП та стартапів через цільові грантові програми та послуги з розвитку бізнесу.

Інфраструктуру підтримки екосистеми було посилено завдяки розробці програм акселераторів та інкубаторів, що забезпечує структуровану підтримку розвитку стартапів. Схеми інноваційних ваучерів заохочують підприємства брати участь у науково-дослідній діяльності, а програми наставництва з'єднують досвідчених підприємців із молодими бізнес-лідерами. Створення спеціалізованих структур підтримки для жінок-підприємців і молодіжного бізнесу сприяло інклюзивному економічному розвитку.

Висновки. Аналіз інноваційних стратегій та політичних інструментів України для посилення конкурентних переваг свідчить про комплексний та багатогранний підхід до економічного розвитку. Дослідження демонструє, що успішна реалізація цих стратегій вимагає ретельної координації між різними сферами політики та групами зацікавлених сторін. З цього аналізу впливає декілька ключових висновків, які мають важливе значення для розробки та впровадження політики.

По-перше, програма цифрової трансформації довела, що є фундаментальним рушієм конкурентної переваги, завдяки успішному запровадженню платформи Дія та пов'язаних з нею ініціатив, які демонструють здатність

України до швидкого технологічного прогресу. Інтеграція цифрових рішень у державні служби та бізнес-операції значно зменшила адміністративні бар'єри та підвищила економічну ефективність. Однак повний потенціал цифрової трансформації можна реалізувати лише шляхом постійних інвестицій у цифрову інфраструктуру та розвиток навичок.

По-друге, розвиток людського капіталу та інноваційної спроможності сприяв сприятливому позиціонуванню України в наукомістких секторах, зокрема в ІТ та інжинірингових послугах. Успішне узгодження освітніх реформ із вимогами ринку створило міцну основу для майбутнього зростання. Тим не менш, збереження цієї конкурентної переваги вимагає постійних інвестицій у системи освіти та навчання, а також більш тісної інтеграції між академічними та промисловими колами.

Дослідження підкреслює, що секторальні підходи в поєднанні з горизонтальними політичними заходами були особливо ефективними у створенні конкурентних переваг. Успіх реформ у таких сферах, як сільське господарство, інформаційні технології та виробництво, демонструє важливість спеціально розроблених політичних заходів, спрямованих на вирішення проблем, характерних для сектора, одночасно сприяючи інноваціям і модернізації. Заглядаючи вперед, можна виділити кілька рекомендацій щодо подальшого підвищення конкурентних переваг України: 1. Посилити інтеграцію стратегій регіонального розвитку з національною інноваційною політикою для забезпечення більш збалансованого економічного розвитку в регіонах. 2. Поліпшити координацію між реформами фінансового сектору та механізмами підтримки інновацій, щоб покращити доступ до капіталу для інноваційних підприємств. 3. Прискорити впровадження ініціатив сталого розвитку, щоб вигідно позиціонувати Україну в зеленій економіці, що розвивається. 4. Подальший розвиток інфраструктури якості та технічних стандартів для підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських товарів і послуг. 5. Продовжувати зміцнювати інституційну спроможність щодо реалізації політики та моніторингу для забезпечення ефективного виконання програм підтримки. Ці висновки та рекомендації сприяють розумінню того, як країни з перехідною економікою можуть розробляти та впроваджувати ефективні стратегії для створення конкурентних переваг у все більш складному глобальному середовищі. Український досвід пропонує цінні уроки для інших економік, які здійснюють подібні трансформаційні шляхи.

Список використаних джерел:

1. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України: монографія. Харків: Константа, 2020. 272 с.
2. Федоров М.В. Цифрова трансформація: досвід України // Економіка України. 2023. №4. С. 3-16.
3. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2023.

Geneva: World Economic Forum, 2023. 648 p.

4. Єгоров І.Ю. Формування державної інноваційної політики: європейський досвід та рекомендації для України. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2023. 196 с.

5. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Digital State Projects Report 2023. Kyiv: Government Portal, 2023.

6. Гальчинський А.С. Політична нооекономіка: початок оновленої парадигми економічних знань. Київ: Либідь, 2021. 594 с.

7. Борняков О.В. Цифровізація як інструмент трансформації економіки України // Економіка та держава. 2023. №2. С. 21-27.

8. European Commission. Association Implementation Report on Ukraine 2023. Brussels: European Union External Action, 2023.

9. National Bank of Ukraine. Financial Technology Development Strategy 2025. Kyiv: NBU, 2023.

10. Semynozhenko V.P. Innovation Policy in Ukraine: Challenges and Opportunities // Science and Innovation. 2023. Vol. 19(3). P. 5-17.

References:

1. Geiets, V. M., & Semynozhenko, V. P. (2020). Innovative prospects of Ukraine: Monograph. Kharkiv: Konstanta. (in Ukrainian)

2. Fedorov, M. V. (2023). Digital transformation: The experience of Ukraine. *Economy of Ukraine*, (4), 3–16. (in Ukrainian)

3. World Economic Forum. (2023). The Global Competitiveness Report 2023. Geneva: World Economic Forum.

4. Yehorov, I. Yu. (2023). Formation of state innovation policy: European experience and recommendations for Ukraine. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian)

5. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (2023). Digital State Projects Report 2023. Kyiv: Government Portal.

6. Halchynskiy, A. S. (2021). Political noeconomics: The beginning of an updated paradigm of economic knowledge. Kyiv: Lybid. (in Ukrainian)

7. Bornyakov, O. V. (2023). Digitalization as a tool for economic transformation of Ukraine. *Economy and State*, (2), 21–27. (in Ukrainian)

8. European Commission. (2023). Association Implementation Report on Ukraine 2023. Brussels: European Union External Action.

9. National Bank of Ukraine. (2023). Financial Technology Development Strategy 2025. Kyiv: NBU.

10. Semynozhenko, V. P. (2023). Innovation policy in Ukraine: Challenges and opportunities. *Science and Innovation*, 19(3), 5–17.